

DİL, DÜŞ, DÜŞÜNCE GELİŞİMİNDE ÇİZGİ KİTAP VE ÇOCUK

LANGUAGE, FICTION, THINKING IN DEVELOPING DRAWING BOOK AND CHILD

Dr, Rifat OYMAK

Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kocaeli/Türkiye

ÖZET

Günümüz gerçekliği, bilgilenme kaynaklarını önemli ölçüde değiştirmiştir. Ancak bu bilgilenme ,bilginin niteliğini ve anlamının derinliğini, karmaşıklığını ise zayıflatmıştır. Yüzeysel, ama oldukça çekici zengin bilgi kaynakları aynı anda tüm yerkürede paylaşılmakta, şaşırtıcı hız ve ölçüde bilişim, bildirişim ağı etkisini, tüm günü kapsayacak denli etkililemiştir. Bu etkili olgunun, çocuklarda dil, düş, düşünce yetilerini geliştirmediği, dahası bunlara olumsuz etkide bulunduğu iler sürülmektedir. İnternek kaynaklı zengin iletişim, paylaşım, bildirişimi işlevsel olarak kullanılan sınırlı sayıda akademik çevre dışında, özellikle ve öncelikle çocukluk ve orta çocukluk dönemi çocukların işlevsel, dizgesel ve üretken bilgilenme amaçlı kullanmadığı bir dünya gerçekliğidir. Ancak Türkiye'nin orta çocukluk dönemine denk gelen eğitim öğretim sürecindeki çocuklarımızın uluslararası yarışmalarda, okuma-anlama alanındaki başarısızlıkları somut ve tehlikeli bir gerçeklik olarak da önümüzdedir. Sorun bilgi, anlam yüklü metinlerin okunmaması, çözümlenmemesidir. Buna neden olan gerçeklik ise sürekli ve dizgesel, istençli, kararlı, ilgili bir okuma alışkanlığının edinilmemesidir. Buna bilgilendirici ve sanatsal metinler dahildir. Bir diğer deyişle, çocuklarımız sözcüklerden örülü bilgi yüklü metinleri çözümlenmede dolayısıyla anlamada yetersiz kalmaktadırlar. Çünkü okumayı sevmiyorlar; neredeyse beş duyuya yönelen yeni dünyanın internet ortamına yöneliyorlar. Beş duyuya dokunan yeni dünyanın bu gerçekliği reddedilemez ve önlemez. Ancak, bununla birlikte, bunun yanında okumayı da yeni dünyanın bu etkili araçları gibi çekici kılmak zorundayız. Bu çalışmada, sözüedilen gerekçe ve gerçekliklere dayalı olarak, çocuk ve Türkiye'deki çocuk olgusu okuma,dilsel, düşünsel, düşsel gerçekliklere ele alınmıştır. Ardından okuma, okuma alışkanlığı edinmeme sorununa katkı sunacağı düşünülen, önceleri "Çizgi Roman" olarak adlandırılan, tartışılan, çocuklarca, hatta yetişkinlerce de beğenilen kitap olgusunu, Çizgi Kitap" önerisi ile salt roman değil, fizik, kimya, biyoloji, felsefe, bilim metinlerinin de çizgilerle örülerek, çocuklara ulaştırılması gerektiği, irdelenmekte, tartışılmakta ve öneriler sunulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Çocuk, Okuma, Çizgi Kitap

ABSTRACT

Today's reality has changed the sources of information to a considerable extent. However, this information weakens the nature of knowledge and depth of understanding, and its complexity. The superficial, yet highly attractive, rich sources of information are shared throughout the globe at the same time, with surprising speed and scale of influence that has influenced the networking effect throughout the day. This influential progress has led to the development of children's language, dreams, thinking, and even negative influence on them. It is a world reality that children, especially children and early childhood, do not use functional, syntactic and productive information, except in a limited number of academic circles functionally using rich Internet-based communication, pacification, and reporting. But our children in international competitions in Turkey, corresponding to middle childhood education process, failures in the area of reading comprehension and concrete in front of us as a dangerous gerçeklik. The problem is information, reading of meaningful texts is not solved. The reality that leads to this is that there is no continuous, regular, willing, determined, relevant reading habit. This includes informative and artistic texts. In other words, our children are insufficiently understood in the analysis of texts loaded with information embedded in words. Because they do not like to read; they are turning to the internet environment of the new world, which is almost five senses. This reality of the new world that touches five senses is irrefutable and can not be prevented. However, along with this, we have to make reading as attractive as these effective tools of the new world. In this study, based on the language fuels the rationale and reality, the phenomenon of child and reading in Turkey, linguistic, intellectual, have been addressed to the imaginary reality. Then, with the proposal of the line book, which is supposed to contribute to overcoming the problem of not reading and reading habits, it is not only the novel, but also the texts of physics, chemistry, biology, philosophy, science are to be handed over to children, discussed, discussed and suggested.

Key words: Child, Reading, Drawing Book

1.GİRİŞ

Çağımızın sekizinci sanatı olarak adlandırılan Çizgi (Resimli) kitapların dünyada ve Türkiye’de yaygınlaştığı yıllarda yararlarından çok zararları olduğu, özellikle öğrencilerin ders başarılarını olumsuz etkilediği ya da etik, estetik niteliklerinin düşük olduğu gerekçe ve kaygıları ile olumsuz bakılmış, ötesi öğrencilerin okuması ana-babalarca yasaklanmıştır. Ancak, tüm bu olumsuz değerlendirmelere karşın, günümüzde çizgi roman üretim ve okunması devam etmekte, dahası **çizgi kitap olgusu, resimli/çizgi kitaplar** bilim dünyasını çocuklara taşımaktadır. Bilim tarihinden, depremlere, kuantum’dan klasik felsefe, islam biliminden, zihin ve beyin’e, insan anatomisinden, hayvanlar dünyasına kadar birçok önemli bilim ve felsefe dünyası çocuklara ulaştırılmaya çalışılmaktadır.

Yaşadığımız çağ, görsel unsurların özellikle medya aracılığıyla ön plana çıktığı, her alanda ve her anlamda öğrenmenin bu görsellik sayesinde daha etkili ve kalıcı olduğu bir çağdır. Öğrenme biçimlerindeki farklılık, eğitim uygulamalarında; özellikle de dil öğretiminde çoklu eğitim ortamlarını âdeta zorunlu kılmaktadır.(Üstün, 2016:600)Toplumsal eğitimin temel amacı, öğrenme yetisini yetkinleştirmektir. Bu yetkinleştirme sürecinde duyular işe koşulmakta, eğitim öğretim süreci duyuların sınırlığına göre biçimlenmektedir. Einstein der ki: “Mekan ve zaman birbirinden ayrı, birbirinden bağımsız, salt boyutlar değildir. Mekan ve zaman yoktur. Tek bir mekan-zaman uzayı ve sürekliliği vardır. Feza adını verdiğimiz bir uzayda yaşıyoruz. Bu uzayın duyu organlarımızla algıladığımız niteliklerine mekan diyor; mekanda algıladığımız hareket ve değişimleri zaman olarak kavırıyoruz.” (Güvenç, 1976 :61)Söz konusu olan bu duyularımızla algılayış ve algıladıklarımızı kavrayış ise duyularımızın özellikleri ile ilgilidir. İnsan türü algılayan ve kavrayan, anlayan ve anlamlandıran bir varlık oluşu nedeni ile öğrenir. “Algı, görme duyularımızın, duysal uyarıların anlamlı deneyimlere çevrilme süreci olarak gerçekleşmektedir. Bu deneyim uyarım ve sürecin ortak ürünüdür.”demektedir (...)
“Görsel algı ilk çocukluktan itibaren sürekli gelişme durumundadır. Çocuk, dünya ile ilişkisini görsel algılarına dayanarak oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuk, hayvan gibi sadece az çok örgütlenmiş ve az çok muhafaza edilebilen duylardan yararlanır. Gelişme düzeyindeki çocuk kendi kişiliğiyle dış dünyayı, öznel olanla nesnel olanı da birbirinden açıkça ayıramaz. Dil ve kavramlar yoluyla görsel olaylara bir çözüm getirecek ve bu farkları yavaş yavaş anlayabilecektir.(Özgül, 1979, 49-51)

Healy (1997:235), Görsel malzemeyle ilgili bellek güçlü bir araçtır.Çocukları hatırlamak için “zihin resimlerinin” nasıl yapılacağını öğretin,” saptama ve önerisinde bulunur.Bugün görme olayı, objelerin yalnızca mekanik olarak kaydedildiği bir duyu olmaktan çıkarılmıştır. *Matisse* görmeyi fiziki olmadığını beyin gücüyle gördüğümüzü belirterek, görme olayının önemini ve insana özgü bir olay olduğunu vurgulamıştır. Burada görme olayının insan düşüncesinin meydana getirdiği yaratıcı bir etkinlik olduğunu söylemek yerinde olur. (Gökaydın, 1990:10). Genç beyinler basit görüntü-sözcük öğrenmeye özellikle iyi uyum sağlar, çünkü genellikle sağ yarımküre becerileri, sözcükleri “anlamına uygun seslendirme” gibi sol yarımküre becerilerinden daha gelişkindir. Yaklaşık altı yaşına kadar çocuklar, özellikle de oğlanlar, görsel, resimsel işlemciliğe daha eğilimlidir. Yine de kitaplardaki sözcükler tabelalardaki renkli şekillerden daha çok zordur. Karmaşık görsel çözümleme gerektirirler ve küçük bir çocuğa hepsi birbirine benziyormuş gibi gelebilir. (...) Çocuk dünyayı soyut simgeler içinde boğularak değil, dokunarak, keşfederek ve çözümleyerek aktif biçimde öğrenmeyi sürdürmelidir.(Healy1997: 341). Çocukların resim ve çizgilerindeki dışavurumculuğun yetenekli yetişkinlerde pek çok ortak noktası olduğunu gözlemlemiştir. Aynı şey düşünceleri veya imgeleri taze, sıradışı şekillerde biraraya getiren basit şiir dilini kullanma yetenekleri açısından da geçerlidir. Bununla birlikte, okul öncesi çocuklar santasal başarıyı pek az gözetken, eleştirel olmaktan uzak gözlemcilerdir. Bir resmin “kağıt dolduğunda” tamamlandığına ya da ağzıyla fırçayı tutabileceği için

kaplan gibi bir hayvanın ressam olabileceğine inanabilirler. **Ne var ki**, yedi yaş civarında kalıp değişir. Çocukların düş gücü sanki tükenmiştir ve kendilerini hayallerin o hoş uçuşlarına kaptırmaktan vazgeçerler. İkinci aşamanın özelliği, kurallar ve pratik fikirle üzerinde yoğunlaşmaktır. sekiz, dokuz ve on yaşındaki çocukların mecazlardan çok sözlük anlamlarını araştırdıklarını gözlemlemiştir. Birçoğu kendi resimlerini yaratmaktansa kopya etmeyi ve ya toplamayı yeğlemektedir. Bazı gözlemciler okulları suçlamaktadır; özgünlük ve hayal gücünün doğruluk, kuralları öğrenme ve uyumlu düşünme adına küllendirildiğini öne sürmektedir. İkinci aşamada, Farklı edebi biçimlerden hoşlanma başlar. Örneğin, masallar, gerçekçi romanlar, makaleler. Bu döneme orta çocukluk dönemi adı verilmektedir. Bu dönemin genel özellikleri:

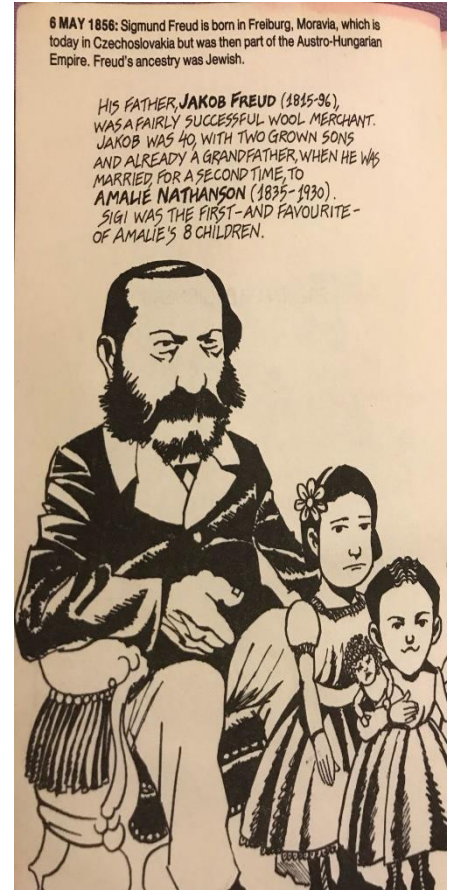
- ✓ günlük yaşam için gerekli kavramları geliştirirler
- ✓ vicdan, ahlak ve bir değerler ölçeği geliştirirler
- ✓ Bilgiyi sistemli ve mantıklı biçimde işleme; ancak bilgi somut olarak verilmelidir
- ✓ Bir durumu birçok yönü ile ele alabilir, somut bir dönüşümü zihinsel olarak tersine çevirebilirler
- ✓ Sayılarla uğraşabilme yeteneği gelişir
- ✓ Mizah değerini anlama gücü gelişir
- ✓ Özerk ahlak ve karşılıklılık ahlakı evresine girerler (Gardner 1982:343).

Ortaçocukluk dönemi, bilginin işlenebileceği bir dönem olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, bu yaş grubunun çizgi-bilim odaklı çizgi/resim kitaplarına ilgi duyabileceğini göstermektedir. Orta çocukluk dönemi için doğa, toplum ve insan bilimlerinin macerasını, süreç ve sonuçlarını, katkılarını, temel ilke ve yasalarını, uygun kavramsallaştırma ve çizimlerle bütünleştirerek, işleyen kitaplarla buluşturulmasının işlevselliği belirginleşmektedir.

2. KAVRAMSAL GİRİŞ

2.1. Çocuk

Çoğu zaman, olgun yaştaki erkek ve kadınlara oranlanarak tanımlanmasına rağmen çocuk, bir erişkinin küçük örneği değildir. Fiziksel, ruhsal, dilsel, düşsel evrimi, birbirini izleyen çeşitli aşamalardan geçen, apayrı bir yaratıktır. Doğuştan on sekiz aylığa kadar, yeni doğmuş bir **bebek**, sonra da **süt çocuğu**'dur. Hızla gelişir, ağırlığı artar, boyu **uzar, yürümeyi ve konuşmayı** öğrenir. Altı yedi yaşına doğru dili daha zenginleşir ve çevresiyle daha anlaşılır biçimde ilişki kurabilir: bu, **akıl çağı** dır. Bu çağla birlikte ikinci çocukluk başlar ve bu ancak erinlikle son bulur. Bu dönemde çocuğun dirim-fiziksel büyümesi daha düzenlidir. Çocuk tarihte çocuk değildir. Çocuğa görelilik, çocuk için kitap olgusundan da sözedilmezdi. "Modern anlamdaki çocuk ve çocukluk kavramlarına Ortaçağda rastlanmamaktadır. Çocuklar beş-yedi yaşına kadar, yani yetişkin dünyasına girinceye kadar bebek'tiler. Ayrı bir çocukluk dünyası mevcut değildi. Çocukluk görünüşte küçük yetişkinler olarak görülüyorlardı. Bebeğe karşı duyarlılık 1500'lerde, çocuğa karşı duyarlılık ise, 1600-1800 yılları arasında özellikle eğitim alanında bir devrim olarak ortaya çıktı. İlk kez kitaplar özellikle çocuklar için uyarlandı, gerçekte sansür edildi. Okul çağındaki çocukların yalnızca yetişkinlere göre olduğu düşünülen şeyleri görmemelerini ve yapmamalarını sağlayan sıkı bir disiplin kurmaya girişildi." Gardner (1982:342). Öncesinde, çocuk, çocukluk kavramı yoktu. Çocuklar küçük bir yetişkin olarak görülür, bir yetişkin gibi giydirilir, bir yetişkine

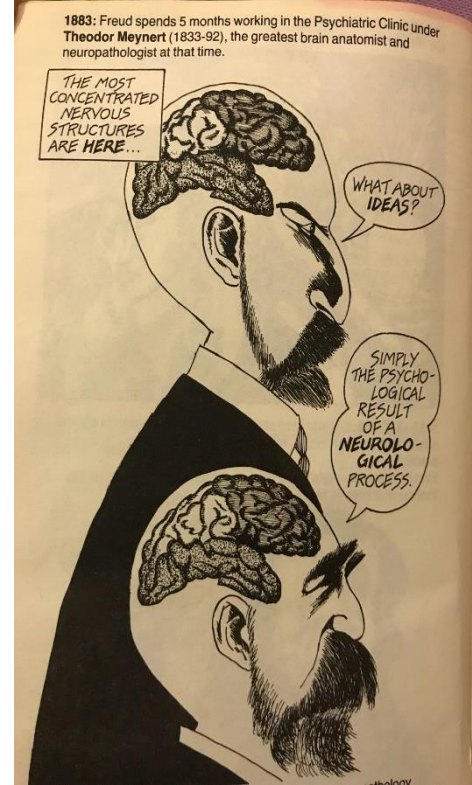

davranıldığı gibi davranılırdı (Meydan Larousse, 350-353).Çocukluk olarak düşündüğümüz şey görece modern bir batı kavramıdır. Ortaçağda insanların çoğu yetişkinlikteki işleyişi etkileyebilen yaşamın ilk on sekiz yılı hakkında çok az biliye sahipti. 1600’lerde yaşamın farklı ve özel bir bölümü olarak çocukluk kavramı gelişmeye başladı. 19. yüzyıla gelindiğinde eğitimciler ve ahlakçılar çocuğun ahlaki gelişiminin ve davranışının güçlü bir biçimde yönlendirilmesini ve eğitilmesini savundular. Bir “çocukluk dünyası” yaratıldı ve hala gelişmektedir. 20.yüzyıl ise çocuk yüz yılı olarak olmuştur. Gardner (1982:343). Çocuk yüzyılı, çocuğa ilişkin önemli ve ilginç keşiflere de neden olmuştur. Çocuk **araştıran, bulan ve ne, niçin** sorularına tıpkı bilim adamı gibi yanıt arayan gerçek bir araştırmacıdır. Görme, dokunma ve sezgilerinin yardımı ile başlangıçta belki pek az, fakat kendilerine yetecek kadar cevap alırlar. Çevre ile de bu yolla ilişki kurarlar. Bilimciler yeni doğan bir bebeğin entellektüel yeteneklerinin bile, kimsenin düşleyemeyeceği kadar muazzam olduğunu keşfetmişlerdir (Gökaydın, 1990:10; Healy, 1993: 24). *Sigmund Freud, rasyonel düşünme yeteneğinin geri kalmışlığının, irdelerken, cinsel tabular üzerinde durmakta ve bir süre sonra şunları belirtmektedir : Çocuğun merakına ve bilme dürtüsüne dar sınırlar çekilmiştir. Kafasındaki sayısız soruya mantıklı bir cevap bulmada, yetişkinler, çocuğa çoğu kez yardımcı olamazlar. Herhangi bir cevap verdikleri zaman da, bu, ya irrasyonel ya da konu açısından yanlış bir cevap olur; çoğunlukla da ahlaki bir aksanı vardır. Sözümona çocukları getiren leylek, **küçüğün fantezisini irrasyonel bir masal dünyasına sokmaktadır; sonra buradan yola çıkıp gerçeklikle düşünsel bir bağ kurabilmesi hiç de kolay değildir.** (Duhm, 1996) “Türk insanları, çoğunlukla, Batılı anlamda özel birey değillerdir; yani, insanlarımız, çoğunlukla, “bir sınıfın temsilcisi olarak tipik özellikler” taşıyan insanlar değillerdir. Çünkü, Türk kültürü, bireylik geliştiren bir kültür omamıştır. (...) artık, diyebiliriz ki, çoğunluğu, “ortalama” ya da “götürü” insan, dünya hazlarına ve nimetine hiçbir zaman kayıtsız olmamakla bebarer o uğurda acele, telaş ve gelecek kaygısı ile ömür tüketmeden hoşlanmayan; otorite ve gelenek kayıtları ile çepçevre kuşatılmış, merkezden kırsal çevreye açıldıkça daha da yumuşak ve teslimiyetkar; hesabında, yol ve yordamında götürü insan. Kendi başına ve sade kendi mantığı içinde yol almış olabileceğini düşünmek mümkün değildir. Türk toplumunun önemli bir sorunu, bireyliği geliştirme sorunudur. Kamu bilincinin güçlü oluşu ise olumlanan bir yanıdır, Türk insanının. Türk insanı özerk bireyler yaratmalıdır. (...) Bir Türk toplumu ki, evlerdeki aileler, “**Evdeki buzağı öküz olmaz.**” deyiminde sonsuz ve sürekli çocuk sevgisini simgeleştirmiştir. Fakat, öyle bir sevgi ki, bir bakıma, çocukları çok koruyup kollamayı, fazlasıyla denetlemeye ve fazlasıyla engellemeye dönüştürmüştü; öküzlüğe aday olamayacağı gibi, **çocuk da kişiliğe aday olamamıştır.**(Ergun, 1991: 174). Bu saptamanın etki ve sonucunu, çocuklarımızdaki okuma alışkanlığı ve uluslararası okuma anlamadaki durumuna da doğal olarak yansımıştır. “Uluslararası okuma alışkanlıkları araştırmalarının sonuçlarına bakıldığında, ülkemizin sıralamada pek parlak bir yerde olmadığı açıkça görülmektedir. Birleşmiş Milletlerin yenilenmiş 2007/8 İnsani Gelişim Raporu’nda yer alan kitap okuma oranında Türkiye, 177 ülke arasında 87,4 okur yazarlık oranı ile 84. sırada yer almaktadır Uluslararası Okuryazarlıkta İlerleme Araştırması (2001) kapsamında açıklanan raporda 35 ülkenin yer aldığı araştırmada İsveç birinci, Hollanda ikinci, İngiltere üçüncü, Türkiye ise Moldova’nın arkasından 449 puan toplayarak (500 puan olan ortalamanın altında kalarak) 28. olmuştur). OECD’nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) yaptığı değerlendirmeye göre onbeş yaş dünya çocukları günde ortalama okul haricinde bir saat kitap okumaktadırlar Amerikalı öğrenciler günde 18,4 dakika, Koreli öğrenciler 30 dakika okurken Bağımsız Eğitimciler Sendikası’nın Türk toplumunun kitap okuma alışkanlığı ile ilgili yaptırdığı 2006 yılı anket sonuçlarına göre Türk insanı günde ortalama 5 saat televizyonizlerken kitap okuma için yılda ancak 6 saatini ayırıyor” (Çetin, 2010:292-293). Bu verilere, çocuklarımızın okuma anlamaya yeterliliğine ilişkin PISA sonuçları da durumun ciddi ölçüde ele alınması gerektiğinin açık kanıtlarıdır.*

3. Okuma, İmge Ve Düşlem

Okuma, büyük ölçekli(makro) ve küçük ölçekli (mikro) evreni, dünyayı, doğayı, insanı bütün boyutları ve bağıntıları ile birlikte anlamının, kavramının tek olmasa bile en güvenilir ve etkili yoludur. Bu yolun sürekli, düzenli ve ilgi ile yürünülmesi, çocuğun okuma etkinliğini bile, isteye düzenli, sürekli sürdürmesine bağlıdır. Akademik ve yararçı yaklaşımlar okuma becerilerinin kazanılmasını vurgularken ve okurlara "nesnel" olarak bakarken; bilişsel gelişim modeli, okurların, kendileri ilenesnel dünya arasına diyelektik bir etkileşim içine girmesi yoluyla, anlamın kurulmasını vurgular. Bu yaklaşımda okuma-yazma becerilerinin kazanılmasına önemli bir görev olarak bakılmasına karşın; yaklaşımın birinci derecedeki özelliği, inanların sorun çözme süreçleri aracılığıyla anlamı nasıl kurduklarıdır. Metnin kavranması, öğrencilerin basit okuma ödevlerinden giderek dah akarmaşık olanlara yol almasına olanak verebilen yeni bilişsel yapıların geliştirilmesine kıyasla, dah aaz öncelik verilen bir konum olmaktadır. Bu okuma süreci John Dewey'in ilk yapıtlarından üst düzeyde etkilenmiştir ve Piaget'nin bilişsel yapılarının geliştirilmesi anlamında biçimlenmiştir. Bilişsel gelişim modelinde okuma, "gelişmenin bir dizi durağan, değerlerden bağımsız ve evrensel aşamaları aracılığıyla " sürdürülen entellektüel bir süreç olarak görülür. Bilişsel gelişim modeli, böylece, akademik ve yararçı okuma

(ekonomik üretime yönelik, beceri kazanma, mesleki alan yeterliliği kazanma) görüşlerine yapılan eleştirilerden kendini uzak tutar ve fakat okunan şeyin içeriğini dikkate almada yetersiz kalır. Onun yerine, öğrencilerin karmaşıklık düzeyi giderek artan izin veren bir "süreç"e önem verir. Ancak, bu yaklaşım, kültürel yeniden üretim sorunlarıyla pek de ilgili değildir. Öğrencilerin kültürel sermayesi –yani onların yaşam deneyimi, tarihi ve dili gözardı edildiği için; onların kendi uygulama yaşantıları açısından ve sonunda, bulguları organize etmek ve böylece olgulara ilişkin duru görüşlerin yerine giderek bunların anlamına ilişkin daha ince bir anlayışı koymak üzere onları güdüleyen sonuçlar açısından, öğrenciler tam eleştirel düşünme içine pek de giremezler. (Okuryazarlık, Paulo Freire ve Donaldo Macedo (1998:215), Çev. Serap Ayhan, İmge Yayınevi, 1998 ,Ankara S; 209-215). Dünyanın imgesel olarak algılanışı, (dünya burada her şeydir), **imgesel düşünme, insana öğretilmez.** Çünkü imgesel algılayış, imgesel düşünme görsel yada işitsel bir algı olmayıp, insan bilincine duyuların işleminin karmaşık bir sürecidir. Pospelov "sanat gösterir, bilim kanıtlar" der. Her ikisi de inandırmaktadır. Biri mantıksal çıkarsamalar yoluyla, ötekiyse, imgeler yoluyla. Sanatın gösterim araçları imgelerdir. **İmgeler, yaşantı dolu gösterenlerdir.** Biliminki ise kavramlardır. Sanat ve edebiyat biliminde imgenin anlamı : **bir yaşam görüngüsünün** yalnızca insan bilincindeki yansıması değil, fakat bu yansıma ve sanatçının bilincine geçmiş görüngünün, belirli maddi araçlar yoluyla, örneğin söz yardımıyla, **mimik ve jest yardımıyla, çizgi ve renk yardımıyla,** bir işaret sistemi yardımıyla vb. yeniden yaratılışdır. Sanat kavramı ise, sınamayla, deneylilikle, bilgiyle ve kavramayla süren bir sürecin sonucunda bir şeyi hayranlık verici düzeyde, örnek olacak başarıyla ve benzeri olmayan bir biçim içinde güzelliğin yasaları doğrultusunda ustalıklarla vermektir. Güzelliğin yasaları ise temelde üç şeyin uyum içinde oluşuyla ortaya çıkar: **Biçim, biçimlenen içerik ve işlev.** (Kagan; 1982; 26; Pospelov, 1984:20-23). Her düzeyde okur ve her sanatsal ürün için sanat kuramcılarca kimi temel yasalar, önermeler türetilmiştir. "En zor yaratılar, hayal gücünü gerçek dünyanın olgularından, yaşamın somut sürecinden uzak tutmamakla gerçekleşir. Hayali birtakım yaratılarla, bireysel ve keyfi kimi buluşlarla eser ortaya koymak hem kolay, hem geçersizdir. Kolaydır çünkü, bu yaratıların üzerinde gerçeğe uygunluk ve zorunluluk yasalarının denetimi yoktur. Geçersizdir çünkü, asıl gerçeklik olan yaşamın diri ve somut oluşumunu değil, hayali bir takım uydurmaları öne sürer. (Cömert, 1991). Yukarıdaki görüşlerden anlaşılmaktadır ki;

sanatsal/imgesel/işlevsel bir ürün temelde üç olmazsa olmaz koşul üzerine kurulmaktadır ya da kurulmalıdır.

- ✓ Yaşamın somut sürecinden üretilen düşsellik,
- ✓ Usçul bir biçimlenme ve içerik,
- ✓ Döneme –yaşa- uygun işlevsellik.

4. TARİHSEL SÜREÇTE ÇİZGİ ROMAN

İnsanların iletilerini, düşünce ve kurgularını resimlerle anlatma çabaları, mağara dönem resimlerine, oradan Antik Mısır uygarlığının hiyeroglif yazısına dek uzanır. Resimlerle bir öykü anlatmak geleneği, Eski Yunan dönemine ait vazoların üzerine işlenmiş resimlerle anlatılan öykülerde de karşımıza çıkar. Çinliler de ipek kumaşlar üzerine çizdikleri resimlerle öyküler anlatırlardı. Bu tarihi örnekler, bir anlamda **çizgi romanın** ilk örnekleridir denebilir. Tuncer (1993:10) “Horn, çizgi roman düşünce biçimini, Yeniçağ’da Leonardo da Vinci’nin not defterlerindeki resimlerden başlatmaktadır. Ancak bu tür yaklaşımlar henüz evrensel bir nitelik kazanmamıştır, Kesinlikle bilinen ve kabul oluna gerçek ise, önce çizgi öykü, daha sonra çizgi romanların 19.yy ABD’de geliştiğidir. Çizgi roman sanat mıdır? Bu soruya birçok kişi hiç duraksamadan evet yanıtını verecektir. Çizgi roman bir anlamda günümüzün masal anlatım biçimidir. Tıpkı masallarda olduğu gibi çizgi romanlarda da kahramanlar yaşlanmaz, ölmez ya da hayvanlar ve bitkiler, insanlar gibi konuşur, davranır. Olağanüstü olaylar olur, gerçeğe düş iç içe geçer. Bu özellikleriyle çizgi roman tıpkı masallar gibi, hem eğlendirir hem de bazı dersler verir. Çizgi romanın gelişimi, her ülkede farklı olmuştur. Dünya ülkelerinin toplumsal farklılıklarına bağlı olarak her ülkenin çizgi romanı da farklılıklar gösterir. Toplumda yaşanan değişimler de çizgi romanın içeriğinin değişmesine neden olur. Çizgi romanın içeriği duruma göre daha sevimli, saldırgan, gerçekçi, içine kapanık ya da ilerici bir düzeye getirir.

Günümüz çizgi romanının öncüleri, ilk olarak on dokuzuncu yüzyılın ortalarında o zamanın gazete ve dergilerinde görülür. Bunlar daha çok karikatüre benzeyen çizgilerdir henüz. Çizgi romanlara İngilizce “comics” denmesi bundan kaynaklanır. Modern çizgi romanın ilk örneklerinin Avrupa’da ortaya çıkmasına karşın, olgunlaşması Amerika’da olmuştur. 1896’da New York World gazetesinde çıkan “**Yellow Kid**” (**Sarı Çocuk**) isimli çizgi dizisi, çizgi romanın başlangıcı olarak kabul edilir.

Çizgi roman 1907 yılında günlük gazete sayfalarında görülmeye başladı. 1910’larda artık gazete ve dergilerin ayrılmaz parçası olmuştu. Bir film şeridi gibi akıcı biçimde birbirini izleyen karelerin hareketliliğiyle çizerlerin düş gücü birleştiğinde, ortaya okuyucuların beğenerek okuduğu çizgi romanlar çıktı. Sözelimi ABD’li çizer Harold Foster’ın 1912’de yayımlamaya başladığı **Tarzan** dizisi, gerçekçi çizgilerin kullanıldığı macera çizgi romanlarının ilkidir. 1938’de Jerry Siegel ve Joe Shuster’ın yarattığı “**Superman**” hem çizgi roman dünyasına olağanüstü güçlerle donanmış süperkahraman tipini kazandırdı hem de çizgi roman dergilerinin ayrı bir yayın türü olarak gelişmesini sağladı. İlk kez bir çizgi roman gazete ve dergilerin bir sayfasında değil de bağımsız olarak ayrı bir dergi olarak sunuluyordu okuyuculara.

İkinci Dünya Savaşı sırasında çizgi romanlar çeşitlendi ve yaygınlaştı. Ne varki savaş bittikten sonra bu dergiler **içerdikleri şiddet öğeleri** nedeniyle yaratıldıkları ülkelerde bile eleştirilir olmuştu. Bu suçlamalar karşısında çizgi roman yayımcıları bir dizi sınırlamayı yürürlüğe koyarak kendi kendilerini denetlemeye başladılar. Bu da İkinci Dünya Savaşı **sonrası dönemin mizah-karikakür ağırlıklı** olmasına yol açtı. Walt Kelly’nin “**Pogo**”su 1948’de, Mort Walker’in “**Beetle Bailey**”si (Hasbi Tembleler) ve Shulz’un “**Snoopy**”si 1950’de yayın yaşamına girdi. Çağdaş çizgi romanın biçimlenmesiyle Avrupa ülkeleri uzun süre ABD’nin etkisinde kaldıysa da, bir süre sonra her ülke kendi çizgi roman anlayışını geliştirdi. İlerleyen yıllar içinde ABD çizgi romanı gelişmesini sürdürdü. Başarılı olan çizgi roman dergilerinin yanında, kitap olarak basılan çizgi romanlar da piyasaya sürüldü. ABD çizgi romanının en göze çarpan karakterlerinden biri olan Supermen’in çizgi romanların kitap olarak satılmasında büyük etkisi olmuştu. Bu demir adam çok sevilmişti, onun sayesinde çizgi öyküler daha çok kişi tarafından sevilmişti. Süperman’ın başarısını gören yayıncı ve çizerler başka süper kahramanlara da yöneldiler. **Batman, Fantastik Dörtlü, X-Man** gibi olağanüstü

güçleri olan süper kahramanların maceralarına yer verilen çizgi romanlar ABD'nin en gözde çizgi romanları oldu. ABD'de çizgi roman dükkanları yaygınlaşmaya başladı.

Türkiye'de çizgi romanın ilk ne zaman yapıldığına ilişkin olarak Tuncer (1993:22-23), "Türkiye Bibliyografyası esas tutularak, eserler aracılığıyla, çizgi romanların Çocuk Dünyası adlı derginin eki olarak yayınlanan **Kara Maske**"dir" bilgisini vermektedir. Bilim Çocuk Dergisi, Aralık 2000 Sayısında ise aşağıdaki bilgiler verilmiştir: ABD'deki çizgi roman patlaması 1935'ten sonra Türkiye'ye de sıçradı. ABD'de gazetelerin renkli pazar sayfalarında ya da günlük gazetelerde bantlar halinde çıkan bu çizgi romanlar, Türkiye'de de gazelerde ve çocuk dergilerinde kendini gösterdi. Bu yıllarda yayımlanmakta olan Haber Gazetesi, senaryosunu ünlü polisiye yazarı Dashiell Hammet'in yazdığı ve Alex Raymond'un çizdiği **Gizli Ajan x-9**'un akıllara durgunluk veren maceralarını yayımlamaya karar verdi. Sonra buna **Kızıl Maske ve Miki Fare** 'nin çizgi öykülerinden oluşan çizgi roman bantları da eklendi. Bir süre sonra Türk çizerleri de Cumhuriyet döneminde ürünler vermeye başladılar. 1928 yılında harf devrimini izleyen yıllarda okur-yazar oranının artması gazete ve dergilerin satışını yükseltmiş, bu da yeni bir karikatürcü kuşağının yetişmesine yol açmıştı. Bu kuşağın önemli temsilcilerinden biri olan Cemal Nadir Güler, Türkiye'de çizgi romanın öncülerindendi. Yarattığı çizgi dizilerin en başarılısı "**Amcabey**"di. Cemal Nadir'in büyükler için hazırladığı çizgi romanlar yanında çocuklar için hazırladığı yapıtlar da olmuştu. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Türk basını dünyaya açılmıştı; böylece çizgi romanlar gazete ve dergilerdeki vazgeçilmez yerini almakta gecikmedi. Türk sanatçıların yaratılarına daha çok mizah ve çocuk dergilerinde rastlanıyordu. Ramiz Gökçe'nin "**Tombul Teyze ile Sıska Dayı**" gibi tek karelik çizimleri ve Selma Emiroğlu'nun "**Karakedi Çetesi**" bunlar arasındadır.

1950'lyı yıllar, Türkiye'de bağımsız çizgi roman dergilerinin yayımlanmaya başladığı yıllardır. Bunların en ünlüsü **Pekos Bill** adı dergidir. Pekos Bill çeşitli adlarla uzun yıllar yalın yaşamını sürdürdü. Onu bugüne dek en sevilen çizgi roman olan **Tom Miks** izledi. *Tom Miks o kadar beğenildi ki Türkiye'de çizgi romanla eş değer bir sözcük gibi kullanılmaya başlandı.* Aynı durum Teksas adıyla yayımlanan **Çelik Blek**'in serüvenleri için de geçerliydi. 1950'li yıllar karikatürcülerin yoğun olarak çizgi romana yöneldiği yıllardı. Bunlar arasında ilk öykülerini Aziz Nesin'in yazdığı ve Turhan Selçuk'un çizdiği "**Abdulcanmaz**"ı ve Oğuz Aral'ın "**Utanmaz Adam**"ını sayabiliriz. 1960'larda Türkiye'de çizgi roman adına yaşanan en önemli gelişme, Suat Yalaz'ın çizdiği "**Karaoğlan**" adlı kahramandı. Tarihi bir ortamda geçen bu tür çizgi romanlar sevinecek, Karaoğlan'ı **Tarkan, Malkoçoğlu** gibi çizgi kahramanlar izleyecekti. 1970'ten sonra karikatürlerde olduğu gibi çizgi romanlarda da bir kıpırdanma görüldü. 1972 yılında karikatürcü Oğuz Aral, **Gırgır** adındaki mizah dergisini çıkarmaya başladı. Gırgır, karikatüre olduğu kadar çizgi romana da sıkça yer verilen bir dergi idi. Oğuz Aral, en sevilen tiplerinden biri olan "**Avanak Avni**"yi ilk olarak Gırgır dergisinde yayımlamaya başladı. Nure Kurtçebe'nin **Gaddar Davut'u**, Özden Ögrük'ün **Çılgın Bediş'i** bu yıllarda beğenilerek okunurdu. İlerleyen yıllarda çeşitli dergilerde Latif Demirci, Behiç Pek, Galip Tekin, Bülent Üstün gibi birçok çizer Türk okuyucusu tarafından beğeniyle izlendi. (Tuncer, 1993, Tok, 2000: 11)

5. ÇİZGİ KİTAP VE ÇOCUK

Toplumsal, bireysel, doğasal gerçekliğin üretilen bilginin kavramsal ya da sanatsal biçimde ve yapay, yaratıcı çizimlerle desteklenen, tutarlı, anlamlı dil-çizim bütünlüğüne çizgi kitap-çizgi roman, çizgi öykü denebilir. Birbirini izleyen resimlerle anlatılan; karakterlerin, bir maceradan diğerine koştuğu; konuşma ve metnin resim içinde bir bütün oluşturarak yer aldığı; resmin ağır bastığı; düzenli aralıklarla yayımlanan ürünlerdir. (Tuncer, 1993;29). İnsanların doğayı taklit etmesiyle ortaya çıkan çizgi roman, zaman içinde resim ve metnin bir arada kullanılarak duygu ve düşüncelerin ifade ediliş biçimi hâline gelmiştir. Romanın "yozlaşmış" şekli aynı zamanda yaratıcı ve çarpıcı ayrımlarıyla yazın türleri arasında özgün bir yere sahip olmuştur (Cantek, 2002: 28).

Çizgi romanların genel olarak taşıdığı özellikler şunlardır:

- ✓ Çizgi roman görselleri, belirli bir hikâyeyi anlatır.
- ✓ Diyalog, hareket, duygu ve düşünce, yer ve zaman, neden-sonuç ilişkileri gibi kurgu unsurları resim ve çizimlerle ifade edilir.
- ✓ Karakterler, birbirini tekrarlayan özelliklere sahiptir.
- ✓ Art arda gelen birçok olay veya durum, birbiriyle ilişkili karelerin kısa bir zaman akışına sığdırılmasıyla verilir (Uslu Üstten, Pilav., 2016: 600-6-1).

Gerçekte olağanüstü gelişmelerin yaşandığı çağımızda öğretimin de etkili olarak yürütülmesi işi daha da güçleşmiştir. Resimli Roman, Çizgi Roman tipinde yayınların basımındaki sayısal artışların istem-sunum dengesine bağlı olarak okuyanların ve izleyenlerin ilgisini canlı tutarak geliştiğini göstermektedir. “Çizgi romanlar bitmek tükenmek bilmeyen cümleler ve uzayıp giden paragraflar içermedikleri için okumayı sevmeyen ve okuma güçlüğü çeken çocukları korkutmaz ve yormazlar. Tam aksine, çekici çizimler ve onların ağzından çıkan ya da tepelerinde bulunan düşünme ve konuşma baloncukları ile çok şeyi birkaç cümle ile anlatırlar. Özellikle, küçük yaşlarda okumaya başlanan çizgi romanların daha sonra kitap okuma alışkanlığına dönüştüğü ve birçok kitap kurdunun bir zamanlar çizgi roman hastası oldukları bir gerçektir” (Çetin, 2010:195).Birçok düşüncenin görsel olarak sunulması ve olanaklı olan en kısa sürede anlaşılmasını sağlaması Resimli roman, çizgi roman çağımızın psikolojik havasına uygun düşmektedir. Çocukların okul dışında, okul dışına dönük iletişim araçları ve içeriği etkisi altında geçirdiği zamana oranla geçirdiği zamanı karşılaştırdığımızda bu uğraşının önem daha iyi anlaşılır.Günde altı saatten ve 180 gün üzerinden hesaplanan ortalama bir öğretim yılında öğrencinin günlük zamanının dağılışı şöyle bir durum göstermektedir :

Okul içi yaşam 1080 saat

Okul dışı yaşam 4395 saat

Uyku (günde 9 saat) 3285 saat

Böylece öğrenci sınıfta verilen bilgi ve kullanılan araç etkisinde geçirdiği her saate karşılık dört saatten fazla bir zama okul dışı iletişimin etkisi altında kamaktadır.(Özdil, 1979). Basit çizimleri içeren sözlü sunuşlara, ayrıntılı gölgelendirilmiş çizimleri, realist fotoğrafları ve görsel form içermeyen sözü sunuşları kıyaslayan Dwyer önemli çalışmalar yapmıştır. Gerçekleştirilecek amaca bakmaksızın **gerçek fotoğrafların en az etkili ortam olduğunu saptamış** ve şu sonuçlara varmıştır.

- ✓ Basit çizimler, söz konusu kavramları, mekanı, yapıyı ve parçaların pozisyonlarını anlatmaya ve transferini yapmaya veya üç boyutlu bir maddenin parçalarının yerini tayin etmede ve belirlemede niteliğini geliştirmede en uygundur.
- ✓ Ayrıntılı çizimler, basit, çizimler kadar etken olmakla beraber, fotoğraflardan ve fazlaca aktarılan ayrımlar ve kavramlar kazanmayı içeren görevler için anlatımda etkilidirler. Çizgi roman veya hareketin izlenmesi mümkün olan çizgi filmlerde olduğu gibi biri diğerine üstün olabilmektir.

Basit çizimler gibi, çizgi resimlerin ve somut şekillerin de düşük yetenekli bireyler için daha fazla etkili olduğu, yetenekli bireylerin de somut ve soyut görsel ortamlardan aynı derecede yararlanabildiği saptanmıştır. (Alkan, 1979: 44-45)

İnce(1991), deneklerce çizgi roman türü yayınların okunma düzeyi araştırmasında, deneklere çizgi roman okuyup, okumadıkları, hangi yaş gruplarında ne kadar okunduğu öğrenilmeye çalışılmış ve bu amaçla konuya ilişkin soru yöneltilmiş ve alınan yanıtlarda: **% 40'ı çizgi roman okuyorum, %34,1'i**

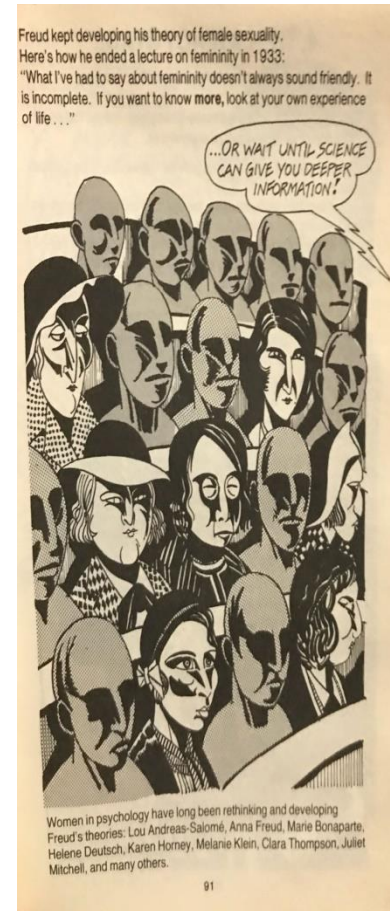

okumuyorum, % 25,8 bulursam okuyorum yanıtını vermiştir.Sonuçta göstermektedir ki **% 65.9'luk bir çoğunluk çizgi roman okumaktadır.** % 34.1 lik bir grup da okumadığını belirtmektedir. Ancak okumuyorum içinde 6 yaş grubu il sırayı **% 75.0, 13-15 yaş grubu % 50.7, 16-18 yaş grubu ise % 46.2 dir.** Buna göre ilköğretim dönemi çizgi roman okuma konusunda yaş grubu gereği, resimli dergi, resimli roman türü ile içiçe olduğu görülmektedir. Resimli yazılı kaynakların bireyleri çocukluk döneminden itibaren etkileyen biçimi olan çizgi roman türü, resimli hikayelerle benzer özellik taşırlar. Okul öncesi dönemde çocukların olumlu görsel etkilenmeler edinmeleri için bol resimli estetik masal kitapları ile karşılaşmaları ve etkilenmeleri bu yaş grubunun sanat eğitimi açısından önemli olduğu görüşü yaygındır. Aynı çalışmada, Çizgi roman ya da çizgi film den hangisinin tercih edildiğini araştırıldığı bölümde ise araştırmacı özetle bu çalışma için önemli olan şu sonuca varmıştır : **7-12 yaş grubu dışındaki yaşlarda çizgi film seyretme oranı çizgi romana göre daha fazladır ve tüm tercihlerine göre en yüksek oranda yer almaktadır.** Bu yaş grubu her ikisini eşit oranda ilgi duyduğu görülmektedir., Çizgi filmlerin gösteriminin, çizgi roman okumayı etkileyip etkilemediğini sorguladığı bölümde ise genel olarak filmlerin çizgi romanın okunmasını olumsuz yönde etkilediğidir. Ailenin çizgi film ve çizgi romana karşı tutumlarının ölçüldüğü verilerde ise,. çeşitli farklılıklara dayalı değişik görüşler ortaya çıksa da genel olarak, okul dışı zamanda çizgi roman okumak, çizgi film seyretmek aileleri kaygılandırmaktadır.Herhangi bir olayın anlatımında ve açıklanmasında en uygun yapım türü ve tekniğinin ne olduğu sorulmuş ve 6-18 yaş grubu için çizgi yapımlar en fazla tercih edilen ve anlatıma en uygun yapım türü olduğu yanıtı belirlenmiştir. Deneklere, en çok hangi konulardan hoşlandıkları sorulmuş ve yanıtlarda % 41.2 lik bir grup Macera-serüven, **% 27.5 lik grup Bilim-kurgu, % 14.8 lik grup tercihsiz, % 10.9'luk grup Mitolojik konular, % 5.8 i ise eğitsel konulardan hoşlandıklarını belirtmiştir.** Araştırmacı genel anlamda yaptığı bir değerlendirme de : Yapımın konusu görsellik ve estetikle birleşimi bireylerin yaratıcı özelliklerini artırmakta ve imgelemlerini geliştirmekte olduğunu saptamıştır.

5.1. Çizgi Kitapların Çocukları Etkilemesinin Temel Nedenleri

Çizgi roman okuru olan yaş grubu çocukları, devingen, dikkat yoğunlaşması düşük, her zaman başarılı olma arzusu içinde olan, kişilik gelişiminde öykünmenin ağır bastığı, dolayısıyla öykünecek model kişiliklere gereksinim duyan bir varıktır. Konuların değişik olması, **gerilim, heyecan, korku, merak** duygularına kısa sürede ulaşabilmesi etkilenemenin bir başka nedenidir. Kolay bulunması, ederlerinin alınabilecek düzeyde olması ve grup içinde değişik tokuş olanağı sağlaması gibi etkenlerle çizgi roman çocuk okurlarca etkilenme aracıdır. Konular derinliği olmayan, yüzeysel kolay kavranır, tema değişik ancak basittir. Konu genel olarak süregelen bir düzen, bu düzeni bozmak isteyenler ile kahramın çatışması sonucunda kahramının başarısı, düzenin korunmuş olmasıdır. Ayrıca sosyal değişim, ırkçılık, suç örgütleri,kültür çatışmaları, aile yaşamı, kovboy kültürü, ülkelerin budunbilgisel kahramanları veya tarihi, sosyalpolitik yaşamı ve bunların dışında gülmece amaçlı çizgi romanlar vardır. Günümüz çizgi kitap/romanları insan türünün, tüm yaş ve cinsiyet farklılıklarını yansıtır. Ayrıca hayvan görünümlü ancak insan özellikleri taşıyan varlıkların kahraman olduğu çizgi romanlarda vardır. (Tuncer,2000, Tok,2000, Tubitak,2000)

- ✓ Resimlerinden ötürü her yaş ve kesimin ilgisini çekmekte
- ✓ Okumaları henüz zayıf olan öğrencilerin anlama becerilerini geliştirmekte, resimlerle sözcüklerin ilişkili anlamlarını kavrama ya da öğrenme kolaylığı sağlamakta
- ✓ Sözcük zenginliğini zenginleştirmekte
- ✓ Çeşitli derslerde formül, element bilgileri vb. kolay kavranılmasını sağlamakta

- ✓ Klasik edebiyatın tanıtılmasına, eleştirisine, karakter ve olay çözümlemesine katkı sağlamakta
- ✓ Çizgi romanlar çocuğun hareket ve macera isteğini doyurmaktadır.
- ✓ Olaylar hızla gelişmekte olup, öyküler kısadır. Bu da çocuk açısından çabuk doyuma ulaşmak demektir.
- ✓ Okunmaları kolaydır. Okumayan veya yavaş okuyan çocuklar, resimlerden öyküyü izleyip, anlayabilirler.
- ✓ Çizgi romanların sağlanmaları kolaydır. Hemen her yerde satılırlar; fiyatları da kitaba göre ucuzdur.
- ✓ Çizgi roman okumak herkesin yaptığı bir şeydir. Çocuklar grup onayına önem verirler. Herkes çizgi roman okurken birinin okumaması, dolayısıyla “konu” dışında kalması, o kişinin dışlanmasına yol açabilir.
- ✓ Birçok çocuğun okuyacak başka bir şeyi yoktur veya çizgi romanlar kadar sürükleyici kitapların varlığından haberdar değildir Tuncer (1993: 52)
- ✓ Çizgi romanda diyalog ve görsellerin bir arada kullanımını öncelikle anlamayı, dolayısıyla okuma ve dinlemeyi kolaylaştıran bir unsurdur. Bunun yanı sıra diyaloglar anlatma becerilerini geliştirmede bir araç olarak kullanılabilir. Çizgi romanlarla geliştirilebilecek dil becerileri aşağıda daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır: (Üstün, 2016:602)
- ✓ Başlıca faydalarından bir tanesi de çizgi roman okurları resmedilen öyküleri takip ederken aynı zamanda güzel konuşmaya ait dilin diğer karakteristiklerini de öğrenmektedirler. Sadece yüz yüze konuşmalarda dikkat ettiğimiz sayısız linguistik ve paralinguistik özellikleri (söz alma sırası, ses tonu, ses uyumu, beden dili, jest, mimik, el-kol hareketleri, duruş, mesafe, yakınlık ve uzaklık) ve başka dilbilimsel öğeleri farkına varmadan tutkun olduğumuz çizgi roman kahramanlarından öğrenmekteyiz (Yabancı dil öğretiminin önde gelen isimlerine göre günümüz medyasının başarılı bir hibridi olan çizgi romanlar okurlara sundukları bir yığın faydaları sebebiyle metin analizi kapsamında müfredatlarda mutlaka değerlendirilmelidir (Çetin, 2010:85)

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

İlgi düzeyinin yüksekliği, alanın özgüllüğü, yararlılığı; öğrenime, bireysel gelişime, dil, düş ve düşünce gücüne önemli katkısı gözönüne alındığında; çizgi kitap/romanların yaratıcılarının tümünün, alanında yetkin, çocuk dünyasını kavrayan, sanatsal, etik, estetik alanlarda donanımlı ve konuların seçiminde mutlaka özdenetimi güçlü insanlardan oluşması, eğitbilimsel, çocukruhbilimsel, güzelduyusal alanlarda yetkin insan veya kurumların eşgüdümü içinde üretilmesi durumunda yararları olacağı kuşkusuzdur. Korkunun beslenmesine, güçlünün ezmesine, düşgücüne değil, uydurma ve olağanüstülüğe dayanan çizgi kitaplardan çocukları korumak gerekir. . Bu ürünlere bu nedenle korku çizgi romanları demek daha doğru olur. Aileden başlayıp okul ve okul dışı ortamlarda korkuyla beslenen çocuk bireylerin, korkuyu sürekli ve heyecanlı biçimde sunan çizgi romanlara ilgi duymasının altında, sanıldığı gibi güçlü olma isteği mi var, yoksa gücün, hele olağanüstü gücün karşısında korkusunu beslediği ve yansıttığı için bilinçsiz bir ilgi mi var? Sorulması ve araştırılması gereken bir konu da budur. Kahramanların tipleri, hayvan kahramanların hayali ama korkunç biçimleri, olağanüstü değil, olmayacak işleri başarmaları, gerçekleştirmeleri, tüm bunların yaşamın somut süreci, gerçekliğin oluş ve süregidişiyle hiç mi hiç beslenmeyişi korku dışında başka hangi olguyla açıklanabilir? Silahsız, saldırsız, öldürmesiz, yoketmesiz, yumruksuz çizgi romanların az satılıp az okunması bu savı desteklemektedir. Bilinçaltına sinen korku yüzünden korku üreten ürünlere yönelmek, ruhbilimsel bir gerçekliktir. Bu aynı zamanda, çalışmada ilgili bölümde belirtildiği gib, korkuyu yenmek için de bir yöntemdir. Ancak geçersiz bir yöntemdir.

Yaygın olarak evrensel ve ulusal düzeyde üretilen ve tüketilen çizgi romanların çoğu, yerleşik toplumsal korkuyu, birey düzleminde besleyen ürünlerdir. Bu nedenle sanıldığı gibi, sanatsal, ruhbilimsel, güzelduyusal(!) yapıları gereği düş gücüne katkı yapamazlar. Çünkü gerçeklikten

beslenmeyen, düşsel olması için, gerçeği geliştirerek aşmayan, irrasyonelliğin (usdışılığın) gerçeği, sanatı, bilimi, öğrenmeyi beslediği salt bir sanı ya da kasıtlı bir uydurmadır.

Çizgi kitap/roman üretiminde ulusal alan, evrensel alandan koparılmadan ama kesinlikle gözardı edilmeden sunulmalıdır. Taklitin evrensellik olmadığı bilinmelidir. Yaşantının gerçekliğinden kopan, usta işi düş ürünleri hayranlık verici olsa da işlevsel olamayacağı için bu tür yayımlar eleştirilmeli, yayımlanması ilgili kurumlarca bilimsel gerekçeleri sunularak önlenmelidir.

Çocuklar, kitaplarla bilgi dünyasına girer ve derinleşirler. Ancak, kitaplarda bu işlevini eksiksiz yerine getirilebilmesi için bu bilgiyi taşıyan dil'in özenli, bilinçli, tutarlı, kullanılması gerekmektedir. Çocuklara yönelik hazırlanan her kitap gibi, çizgi kitaplarda bir dil eğitim kitabı olarak düşünülmelidir. Bu nedenle, çocukların dilsel gelişim düzeylerine uygun, kavramsal altyapılarına koşut, önbilgilerine uygun olmalı ki; çocuklardaki dilsel duyarlılık, dilsel bilinç de gelişebisin. Çünkü bu gelişime özen gösterilmeden, bilgiyi, bilinci, sanatsal, imgesel, düşsel gelişimi sağlamak imkansızdır.

Dilin özenli, bilinçli kullanımı ise anlatımdaki başarıya bağlıdır. Anlatımdaki başarının bir başka önemli koşulu ise, yazım, noktalama, dilbilgisi kurallarına uyulması, dikkat edilmesi demektir.

Çocuğun edindiği, kullandığı doğal dille örtüşmeyen, o dilin kurallarıyla çelişen, anlam ve anlatım sorunu olan dilsel kullanımlar, okumaya ilgiyi önleyeceği gibi, doğru bilgiye erişimi de engelleyecektir.

Kültür dilinin tüm incelikleri, bilim dilinin kavramsal anlatımı, akıcı, yalın, özlü, kısa tümcelerle, dile sevgi üretecek biçim ve içerikte sunulmalıdır.

- ✓ Ele alınan konunun yapısı tanıtılmalı, karmaşık olan, yalınlaştırılmak için yanlış tanıtılmamalı, düzeye uygun olmalı ama doğru olmalı.
- ✓ Konulardaki temel bileşenler (sevgi, ulusal bilinç, ulusal sevgi, yurtseverlik, insan, doğa ve hayvan sevgisi, barış, kahramanlık vb.) birbirinden uzak ve ilgisizmiş gibi verilmemelidir. Çünkü, soyutlama gücü ancak böyle geliştirilir
- ✓ Düşsel konu ve olaylar, düşlemlenecek kadar gerçek olgular üzerine yapılanmalı, düş ile uydurmaçılık karıştırılmamalı.
- ✓ Gerçeklerden kopuk olanın düşsel olamayacağı gibi estetik de olamayacağı kavranmalı
- ✓ Geçmişin deneyimleri ile dolu, geleceğin öngürülerini, tohomlarını içinde barındıran bir düşleme olmalı
- ✓ Estetik olan, güzel, çirkin, trajik, komik olan fenomenler aynı düzen içindeki fenomenler olduğu kavratılmalı; güzelden bağımsız çirkin, komikten bağımsız trajik olamayacağı sezdirilmeli.
- ✓ Maddi olan ile ideal olan arasındaki ilişki sezdirilmeli. Düşler, düşleyenin keyfine bırakılmamalı; düşün gerçek temeli, çıkış noktası sezdirilmeli
- ✓ Çizgi roman ve çizgi öykü okurları okul ve ergen dönem çocukları oldukları için bu dönem çocukları ve gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır.
- ✓ Çizgi romandan, çizgi kitaplara geçişin yetkin örnekleri olan TUBİTAK ve NTV yayın örneklerinde olduğu gibi, bilim tarihi, felsefe, doğa ve toplum bilimlerinin yaş düzeyine uygun kavramsallaştırmaları ile yaygınlaşmalı hatta Milli eğitim Bakanlığınca, bu kitapların okullarda yaygın okunması sağlanmalıdır.
- ✓ Çizgi Roman kavramının yanında Çizgi Kitap kavramı da yerleşerek, sanat yanında bilim çizgi kitaplarına daha fazla yer verilerek, bilimsel bilginin çekiciliği sezdirilmeli, gelecekte, normal bilim kitaplarının okunma oranının artırılmasına katkı sağlanmalıdır.

Bilim çizgi kitaplarında ise

Bilimsel kavram, olgu ve bulgular yaşamın somut ve yakın gerçeklikleri ile ilişkilendirilerek, örneklendirilerek, yaş grubunun önbligileri ile buluşturularak biçimlenmelidir.

Bilimsel kavramların kazanılmasına dönük çizim ve metinleştirmede, kavramsa anlam, basitleştirme kaygısı ile anlamsal yitime uğratılmamalıdır.

Bilim sevgisi kazandırmak için, çaba, uğraşlar ve sonuçlar heyecan verici, kışkırtıcı, etkileyici bir dil ile örülmelidir. Sonuçlardan çok, sürece odaklanması ve bilimsel üretimin kavratılması sağlanmalıdır.

Bilimsel kişiliklerin (bilim insanlarının) yaşamları, insana katkıları, etkileyici söylem yüklü metin-resim ikilisi içinde sunulurak., çocuklarda bilimsel üretime dönük özdisiplin, arşatırma dürtüsü ve bulgu mutluluğu aşılanmalıdır.

Çizimler, usta çizerlerce, içeriğe, çocuğa uygun, sanatsal ve bilimsel kaygılarla, alanında eğitim almış, yetkin insanlarca üretilmelidir.

Çizimlerle, dil arasında tutarsızlık, çelişki, örtüşmesizlik, ilgisizlik olmamalı; tersine birbirini tamamlayıcı bir bütünlük olmalıdır.

Çizimler, çocuktaki yaratıcı yetiyi, kışkırtıcı nitelikte özgün, düşselliği zorlayacak biçimde yaratıcı, özendiriciliği sağlaması açısından da yalın olmalıdır.

Çizimlerde amacın, anlatım olduğu, çizimin bir süs olmadığı unutulmamalıdır. Dilsel anlatıma koşut, ona yardımcı, açımlayıcı, pekiştirici, çağrışım gücü yüksek, yalın nitelikte olmalıdır.

Özcesi,

İdeal olan ile gerçek olan, tekil olan ile genel olan, düşsel olan ile düşünsel olan, var olan ile mümkün olan, gerçeğin bilgisi ile gerçekliğin sınırlarını aşma bilgisi birbirleriyle kaynaşmış olarak verilmeli, çekiciliği, işlevselliği ve etkileyciliği doğru biçimde gerçekleştirilmelidir. Hedef kitlenin, oluşmakta olan bir kitle olduğu asla unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Alemdar, K., ve Erdoğan,İ.(1994)., Popüler Kültür ve İletişim, Ümit Yayıncılık,. Ankara

Alkan, A.(1979). Eğitim Ortamları, Eğitim Fakültesi Yayınları, No :85, Ankara,

Cantek, L. (2002). Türkiye’de çizgi roman, İstanbul, İletişim Yayıncılık, Ankara

Cömert, B.(1991). Sanat, Edebiyat Üzerine, (Ed. Özgen Seçkin) Damar Yayınları, Ankara

Çetin, Y.(2010). Okutan Çizgiler, , Millî Folklor, 85 (193-198)

Duhm, D.(1996), Kapitalizmde Korku, (Çev. Sargut Şölçün,) Ayraç Yayınları, Ankara

Ergun,D.(1991),Türk Bireyi Kuramına Giriş, Gerçek Yayınevi, 1991,160-174 İstanbul

Garder, H.and Brain A. (1982). Cognitive Approach to Creativity. New York:Basic Books,

Gökaydın, N.(1990). Görsel Tasarım, Görsel Algı, Sedir Yayınları, Ankara,

Güvenç, B.(1976) Sosyal ve Kültürel Değişme, Ankara, H.Ü.Yayınları, Ankara

Healy, J.(1997). Doğumdan Ergenliğe Öğrenme ve Beyin Gelişimi, Enka Okulları, İstanbul.

İnce, M.(1991). Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantılarında Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo-Televizyon Bölümü, Tez No, 18041, Ankara

Kagan,M.(1982). Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat, (Çev. Aziz Çalışlar), Altın Kitaplar, İstanbul

Meydan Larousse Gençlik Ansiklopedisi, Çizgi Film, Çocuk, 350-353

- Özgül, İ. (1979) Görsel –İşitsel Araçlar, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,
- Paulo F. ve Macedo, D.,(1998). Okuryazarlık, (Çev. Serap Ayhan,) İmge Yayınevi,
- Pospelov, N.(1984). Edebiyat Bilimi, (Çev. Yılmaz Onay) Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara,
- Tok, G.(2000). Çizgi Roman, Bilim Çocuk Dergisi, Tubitak Yayınları, Aralık 2000, Sayı, 26, 5-11
Ankara
- Tuncer, N.(1993) Çizgi Roman ve Çocuk, Çocuk Vakfı Yayınları, 1993, İstanbul
- Uslu Üstten, A. ve Pilav, S. (2016) Temel seviyede yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çizgi romanların öğrenme düzeyine etkisi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 4(4), 599-606.